

2014. - № 63. – С. 7-90.

2. Савина Е.А. Система источников комплектования документных фондов региональных вузовских библиотек на рубеже XX и XXI вв. Ч. I // Науч. и техн.б-ки. – 2011. - № 7. – С. 27-34.

3. Савина Е.А. Система источников комплектования документных фондов региональных вузовских библиотек на рубеже XX и XXI вв. Ч. II // Науч. и техн.б-ки. – 2011. - № 8. – С. 70-82.

4. Каленин Н.Е., Слащева Н.К. Комплектование фондов библиотек: печатные или электронные источники? // Науч. и техн.б-ки. – 2013. - № 7. – С. 21-31.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ НАПОВНЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГУ БІБЛОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ «ACTA DIURNA»

Фігель О. М.

Наукова бібліотека

Львівського національного університету ім. Івана Франка

Стаття присвячена дослідженню проблеми щодо збереження фондів періодики та необхідності створення спільного загальнодержавного каталогу періодичних видань з фондів бібліотек України різного рівня та статусу.

Науковою бібліотекою ЛНУ ім.Івана Франка був започаткований проект електронного репозитарію газетних видань до 1945-го року – “Acta Diurna”. Електронний каталог в даному проекті застосовується не лише для створення широкого інформаційно-пошукового контексту для користувачів, але й для з’ясування комплектності та стану збереження документів, які у перспективі можуть бути розміщені в репозитарії, а також, визначення перспектив наступного оцифрування.

Ключові слова:

Періодичні видання XIX - поч. XX ст., електронний каталог газетних видань, електронний репозитарій, бібліографічний опис.

Основою діяльності кожної бібліотеки є її фонд, який відображає історичний шлях формування установи. За період свого існування бібліотеки зосереджують вагомий надбання інтелектуальної думки з усього світу.

Повноцінне комплектування фондів Наукової бібліотеки ЛНУ ім. Івана Франка періодикою розпочалося з 1807 року в австрійський період історії Університету (1784-1918 рр.). До 1918 року, на правах Крайової публічної, бібліотека отримувала обов'язковий примірник літератури, який видавався на території Королівської землі Галичини та Лодомерії у складі Австро-Угорської імперії. Станом на 1912 р. фонд періодики налічував понад 1000 назв з різних галузей науки та суспільного життя, в тому числі – 150 назв львівських часописів. Кожного року бібліотека отримувала 500 назв періодичних видань. Від 1918 до 1939 р. бібліотека Університету отримувала обов'язковий примірник усієї періодики, яка видавалася в Польщі.

У фонді відділу рукописних, стародрукованих та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка Наукової бібліотеки зберігаються найстаріші львівські газети. Серед них – фотокопії першої львівської газети – “Gazette de Leopold”, що почала виходити з 1776 р. і друкувалася французькою мовою. Перша газета українською мовою – політичний часопис “Зоря Галицька” – почала виходити з 15 травня 1848 р. Зберігається повний комплект львівських газет “Gazeta Lwowska” (польською та німецькою мовами) з численними художніми та науковими додатками.

Особливе місце займає галицька періодика першої половини ХХ ст., де відображено численну та ще досі маловідому інформацію про важливі для вивчення історії України події періоду 1917-1945 рр. Серед них такі газети, як “Діло”, “Громадський голос”, “Львівські вісті”, “Слово польське”, “Хвиля” тощо.

У відділі книгозберігання знаходиться періодика ХVІІІ – початку ХХ ст., що видавалася на теренах Австро-Угорщини, Польщі, України, Росії та інших держав.

В сучасному бібліотечному середовищі з кожним роком все частіше постає питання про збереження фондів. Особливо це стосується газетних видань, які відрізняються низькою здатністю до збереження. Пов'язано це з тим, що для друку газет використовується дешевий папір низької якості. Навіть оправлені в підшивки примірники з часом жовтіють і стають крихкими. Ситуація зі збереженням газетних видань, яким понад 100 років, з кожним наступним роком стає більш катастрофічною.

Саме тому у Науковій бібліотеці ЛНУ ім. Івана Франка був започаткований проект електронного репозитарію ретроспективних періодичних видань – “Acta Diurna”.

Виходячи з того, що в першу чергу необхідно рятувати найстаріші видання, “Acta Diurna” має стати електронним репозитарієм газетних видань до 1945-го року. Разом із тим, не слід забувати про авторське право. Тому опрацювання періодики саме до 1945-го року на даному етапі є найоптимальнішим.

Що являє собою “Acta Diurna”?

Це масштабний проект, який складається з двох основних напрямків діяльності:

- створення та наповнення електронного каталогу газетних видань,
- наповнення репозитарію відсканованими копіями цих газет.

Електронний каталог в даному проекті застосовується не лише для створення широкого інформаційно-пошукового контексту для користувачів, але й для з'ясування комплектності та стану збереження документів, які у перспективі можуть бути розміщені в репозитарії, а також, визначення перспектив наступного оцифрування.

Головною відмінністю, яка відрізняє цей проект від десятків подібних, є те, що його основою є ідея створення спільного загальнодержавного каталогу періодичних видань з фондів бібліотек України різного рівня та статусу.

В ідеалі для читача кінцевий результат має виглядати наступним чином: в інтернеті користувач заходить на сторінку ресурсу, вводить назву потрібного видання і в результаті пошуку отримує інформацію, по-перше, про наявність усіх номерів газети в базі даних; по-друге, дізнається про місцезнаходження паперового оригіналу.

Припустімо, в проекті бере участь три бібліотеки і потрібний примірник є в двох з них. Система видає інформацію: наприклад, один екземпляр знаходиться в Науковій бібліотеці ЛНУ ім. Івана Франка, а ідентичний примірник – в одній з бібліотек міста Івано-Франківська. По-третє, клікнувши мишкою на необхідний номер видання, читач отримує відскановану копію газети, а в лівому куті – статті цього номера у текстовому форматі.

На початковому етапі проекту працівники Наукової бібліотеки ЛНУ імені Івана Франка провели підготовчу роботу зі збору інформації, що є основою для побудови єдиної моделі опису газетних видань для електронного каталога. На перший погляд, проблеми, як такої, не мало б виникнути, і спеціалістам, які створюють комп'ютерну програму, достатньо було б переглянути бібліографічні описи газет та звести в межі однієї програми усі варіанти опису і виробити шаблон.

Основною проблемою на початку співпраці бібліотекарів та програмістів виявилось те, що нам усім прийшлося ламати стереотипи та підвищувати освітній рівень. Бібліотекарі мали зрозуміти принципи написання комп'ютерних програм; в свою чергу програмістам довелося опановувати особливості бібліографічних описів.

Труднощі були пов'язані з тим, що було необхідно систематизувати дані, які складають опис періодичних видань, для написання комп'ютерної програми. Майже кожна опрацьована назва містить суттєві відмінності в записі не тільки дати, а і нумерації.

Дещо несподіваною для нас виявилася кількість описок, що слід враховувати при написанні програми.

Працівники Наукової бібліотеки ЛНУ ім. Івана Франка провели справжню дослідницьку роботу, під час якої було переглянуто десятки назв, тобто, без перебільшення, тисячі примірників газет за період XIX - поч. XX ст. Як результат – ми отримали різноманітні записи періодичності виходу газет, деякі з яких змогли здивувати навіть нас, людей, що працюють з періодикою не один десяток років. Поряд із датою та номером на титульному листі газети може бути зазначена регулярність друку. Наприклад: кожної суботи о п'ятій годині дня (“Głos Rzeszowski”), 1 і 15 числа кожного місяця (“Gazeta Jarosławska”), кожної другої суботи (“Straznica Polska”), газета “Kurjer Stanislawowski” виходила о 8-й годині ранку, “Dzien” виходила о 4½ пополудні тощо. Нерідко, окрім години деякі видавництва часом випуску вказували частину дня, наприклад: видання “пополудневе”, “ранішнє”, “вечірнє”, “післяобіднє”.

Серед опрацьованих нами щоденних газет зустрічалися такі, що виходили 2, а нерідко, і 3 рази на день. Причому, примірники з однією датою могли мати як різні, так і однакові номери. При вводі даних в комп'ютер, програма не розпізнає відмінностей між ранішнім та вечірнім випусками, тому що їхні описи є ідентичними, і зараховує до матриці один примірник. Також, періодичність виходу в світ могла змінюватися до кількох разів протягом календарного року.

Значна кількість газетних видань відрізняється наявністю додатків. Додаток може мати свої нумерацію і дату, ідентичні основному випуску, бути прив'язаним до номера, тобто, виходити з основним номером як одне ціле, або видаватися окремо від газети і мати свої окремі нумерацію і дату, або взагалі – не мати ні нумерації, ні дати. Усі ці нюанси необхідно було врахувати при написанні програми.

Перелік різноманітних нюансів в записах періодичності виходу газет XIX – поч. XX ст. можна продовжувати дуже довго. Майже кожне видання цього періоду відрізняється притаманною тільки йому періодичністю виходу в світ і записами основних відомостей на титульному аркуші.

Кінець XIX – початок XX ст. ознаменувався для деяких країн зміною літочислення, відповідно, видання цього періоду можна умовно розподілити на:

- такі, що датовані за старим стилем,
- датовані за старим і новим стилями одночасно,
- датовані за новим стилем.

Перехідний період, протягом якого на титульному аркуші газети вказували дату

одночасно за старим і новим стилями, редактори видань визначали довільно.

Відображення дати в різних форматах створило додаткові труднощі при написанні програми. Саме тому перед нами було поставлене завдання – виробити такий **єдиний** шаблон опису газет, який би відповідав загальноприйнятим правилам опису, і за яким внесення відомостей про видання не тільки з фондів Наукової бібліотеки ЛНУ ім. Івана Франка, а й інших бібліотек, які братимуть участь у проекті “Acta Diurna”, має відбуватися без зайвих труднощів та запитань.

У відповідності з державними стандартами України – ДСТУ 2394-94, ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, методичними рекомендаціями щодо загальних вимог та правил складання бібліографічних описів, були розроблені **Форма** опису у вигляді таблиці та загальні **Правила** опису газет при введенні даних до каталогу “Acta Diurna”, які заплановано згодом ухвалити у формі інструкції.

На даному етапі Науковою бібліотекою ЛНУ імені Івана Франка у співпраці з Львівською національною науковою бібліотекою України імені Василя Стефаника проводиться наповнення електронного каталогу періодичних видань. На сьогодні описано вже близько 43000 примірників періодичних видань. Це число є змінним, у зв'язку з щоденним опрацюванням газет.

Підсумовуючи, слід відзначити, що працівники Наукової бібліотеки ЛНУ ім. Івана Франка здійснили велику роботу з виявлення низки деталей та варіантів бібліографічного опису, що склали основу рекомендацій до технічного завдання з розробки електронної програми каталогу “Acta Diurna”. Разом із тим, ми розуміємо, що робота триває і попереду на усіх учасників проекту “Acta Diurna” очікують нові знахідки, відкриття та усвідомлення відповідальності за збереження для нащадків важливої частини нашої інформаційної історії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 2394-94 Інформація та документація. Комплектування фонду, бібліографічний опис, аналіз документів. Терміни та визначення. - К. : Держстандарт України, 1994. – 89 с.

2. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, IDT)» . - К. : Держстандарт України, 2007.

3. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: Методичні рекомендації з впровадження / укл. Галевич О.К., Штогрин І.М.. – Львів, 2008. – 20 с.

4. Кметь В.Ф. Інвестиція в майбутнє //Каменяр.- № 7, жовтень.- 2012.- Режим доступу.- <http://kameniar.lnu.edu.ua/?p=2937>

5. Кметь В.Ф. Acta Diurna – бібліотека майбутнього? // Каменяр.- № 1, вересень.- 2014.- Режим доступу.- <http://kameniar.lnu.edu.ua/?p=4484#more-4484>

6. Романюк, М. М. Схема повного бібліографічного опису періодичного видання [Text] / М. М. Романюк, М. В. Галушко ; НАН України, Львівська наук. б-ка України ім. В Стефаника. - Л. : [s. n.], 1994. - 22 с.

РОЗВИТОК ІНТЕРЕСУ ДО КНИГИ ТА ЧИТАННЯ – ОСНОВНА СКЛАДОВА РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

Циганок О.М.

Наукова бібліотека Подільського державного аграрно-технічного університету
(м. Кам'янець-Подільський)

Стаття висвітлює розвиток інтересу до читання у студентської молоді. Роль бібліотек в популяризації традиційних паперових книг і використання книг на електронних носіях.

Ключові слова: книга, читання, керівництво читанням, бібліотека, робота з користувачем.

Процеси глобалізації в усіх сферах життя суттєво впливають на рівень культури суспільства, основним показником якої були і залишаються книга і читання.

На початку тисячоліття, в епоху технологічної революції, людство, як і раніше, цінує книгу. Книга фіксує і поширює наукові і культурні досягнення цивілізації, є дієвим інструментом формування суспільних цінностей. Завдяки книзі ми дістаємо доступ до знань, духовних і моральних цінностей, творчих досягнень. З книгою – продуктом писемної культури – тісно пов'язана доля нашої національної культури.

Читаюча нація – це мисляча нація. На державному рівні є усвідомлення значення розвитку інтересу до читання. Про це свідчить Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 р. №1228-р про схвалення концепції Державної цільової програми підтримки та розвитку читання на період до 2015 року.

В цій концепції викладені причини виникнення проблеми. Зазначено, що